

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pakkanen, Marjatta

Title: APO ja opettajuus

Year: 2008

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2008

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Pakkanen, M. (2008). APO ja opettajuus. *Aikuiskasvatus*, 28(4), 298-303.
<https://doi.org/10.33336/aik.93846>

APO¹ ja opettajuus

MARJATTA PAKKANEN

Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen järjestämät aikuis-kouluttajan pedagogiset opinnot (APO) on opintokokonaisuus, joka on tarkoitettu ensisijaisesti aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistys-työn parissa työskenteleville. Siinä kysymys on pedagogisten valmiuksien jalostamisesta siten, että opiskelija tulee entistä tietoi-semmaksi omasta toiminnastaan opettajana.

Pedagogiset APO-opinnot voidaan suorittaa korkeakoulututkinnon (ylempi, alempi tai amk) jälkeen erillisinä opintoina tai sisällyttää maisterin tutkin-toon sivuaineena. (<http://www.jyu.fi/edu/laitokset/kas/apo/opinnot/>)

Aikuiskouluttajan pedagogiset opinnot (60 opintopistettä/35 ov) muodostuvat kasvatustie-teen tai aikuiskasvatuksen perusopinnoista (25 op/15 ov) ja aikuiskouluttajan pedagogisista aineopinnoista (35 op/20 ov). Opintojen tavoitteena on opiskelijan yksilöllisen pedagogisen ajattelu- ja toi-mintatavan kehittyminen. Kysymys on pedago-gisten valmiuksien jalostamisesta siten, että opiskelija tulee entistä tietoisemmaksi omasta toi-minnastaan opettajana, itselleen soveltuvista opet-tamisen tavoista ja omasta opetusfilosofiastaan. Tarkoitus on haastaa opiskelija kyseenalaistamaan jo rutiineiksi ja itsestäänselvyyksiksi kehittyneitä ajattelu- ja toimintatapojaan. (Aikuiskouluttajan pedagogisten opintojen opiskelusuunnitelma 2005–2006; <http://www.jyu.fi/edu/laitokset/kas/apo/opinnot/>)

Opintojen perusideat ovat:

- työssä oppiminen ja kokemuksellisuus
- henkilökohtaisuus, yksilölliset oppimispolut (HOPS-ajattelu)
- dialogisuus ja yhteisöllinen opiskelu
- kriittisyys

(Aikuiskouluttajan pedagogisten opintojen opis-kelusuunnitelma 2005–2006)

Opinnoissa nämä periaatteet ovat mukana kaikessa toiminnassa. Ne läpäisevät koulutuksen raken-teet ja opetuksen toteutuksen, ja ne painottuvat myös opetussisällöissä.

Oman opettajuuden hahmottaminen ja kehittä-minen on opettajankoulutuksen keskeinen tavoite. Sitä se on myös APOssa, jossa oman opetta-juuteen panostetaan koko opintojen ajan: niin opintojen sisällöt kuin rakenteetkin tukevat oman opettajuuden tutkimista, hahmottamista ja kehit-tämistä (ks. Aikuiskouluttajan pedagogisten opin-tojen opiskelusuunnitelma 2005–2006). Teoreetti-set opinnot, lähijaksojen luennot ja kirjallisuus, antavat pontta ja näkökulmaa oman opetustoimin-nan tarkastelulle. Oma opettajuus kulminoituu ke-vään lopulla, kun oppijat kokoavat vuoden aikana tekemiään havaintoja, kokemuksiaan ja pohdinto-jaan omaksi opetusfilosofiaksi. Monen oppijan opettajuutta koskeva epävarmuus lientyy opinto-ten kuluessa, ja kuva omasta opettajuudesta saa hahmon.

”Ennen aikuiskouluttajan pedagogisia opin-toja näin kapeakatseisesti hyvän opettajuuden olevan vain asiantuntijuutta. Näiden opinto-ten kautta, varsinkin särövierailuilla, olen huomannut, että hyvä opettajuus on paljon muutakin kuin asiantuntijuutta. Nyt ajattelen, että opettajuuteen liittyy läheisesti hyvät vuorovaikutustaidot, aito kiinnostus opiskelijaa kohtaan, empatia sekä opettamisen ilo ja innostus.” (”Sirkka” oppimispäiväkirjassaan.)

”Apo jäseni käsitystäni omasta opettajuudestani ja antoi eväitä tarkastella oppimiseen ja opettamiseen liittyviä asioita uusista näkökulmista ...” (APO-tutkimuksen vastaaja 91 pohtieksaan APO:n antia)

Mitä opettajuus on?

Yleensä opettajuudesta puhuttaessa luetellaan usein opettajan tehtäviin tai rooliin liittyviä vaatimuksia ja odotuksia; pohdinnoissa käsitellään joskus myös opettajan persoonallisuuteen sisältyviä ominaisuuksia ja opettajaksi soveltuvuutta. Lisäksi viitataan opetustoiminnan eettisyyteen varsinkin, jos kyse on lasten ja nuorten kasvattamisesta. Opettamiseen sisältyviä tehtäviä ja opettajan liitettäviä ominaisuuksia – tai vaatimuksia ja ianteita – on paljon ja niiden määrä kasvaa jatkuvasti (mm. Uusikylä 2005), jopa uupumukseen saakka. Mutta mitä opettajuus on?

APOsta vuosina 2002–2004 valmistuneille kolmelle vuosikurssille suunnattiin kysely, jossa eräänä teemana oli oman opettajuuden kuvailu². Kaikkiaan 126 vastaajaa kirjoitti opettajuudestaan omin kokemustensa, toimintansa ja tuntemustensa kautta

Pyrin tässä artikkelissa/katsauksessa hahmottelemaan niitä opettajuutta koskevia asioita, joista vastaajat kirjoittivat.

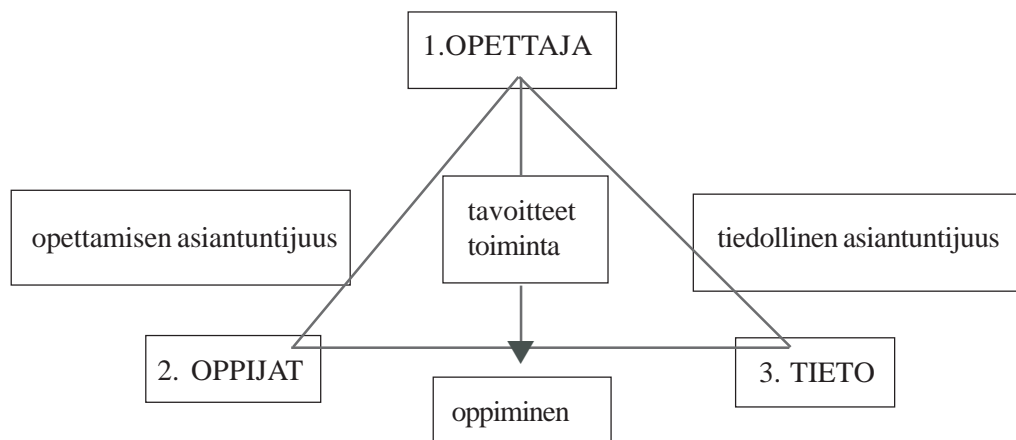
Opettajuuskolmio

Vastaajat kuvailivat opettajuutta monin erilaisin tavoin. Näistä kuvauksista olen rakentanut ”opet-

tajuuskolmion”, jonka kärkinä ovat *tieto*, *opettaja* ja *oppija*. Opettajan ja tiedon välillä on suhde, jota voidaan kutsua *opettajan tiedolliseksi asiantuntijuudeksi*. Opettajan ja oppijan välinen suhde sisältää erilaisia elementtejä; ehkä sitä voitaisiin kutsua *opettamisen asiantuntijuudeksi*. Oppijan ja tiedon välisen suhteen alueella ovat oppijan tieto/taito ja oppiminen. Kolmio tekee näkyväksi yhden itsestään selvän asian: opettajuutta ei ole ilman opettajaa, ilman tietoa/taitoa (eli siis sitä, mitä opetetaan), eikä ilman oppijaa/oppijoita. Eikä opettajuutta voi olla myöskään ilman näiden peruselementtien välisiä suhteita. Koska kolmion sivut ovat suhteita – eivät siis mitään staattisia ”olioita” tai olotiloja – mukaan tarkasteluun tulee dynaamisuutta ja tilannesidonnaisuutta (esimerkiksi opettajuuteen vaikuttaa se, ketä opetetaan, millainen tietotaso opettajalla kulloinkin on tai mikä on se tieto, jota kulloinkin opetetaan). Opettajuuskolmio on siis joustava, liikkeessä. Se ei leiju kuitenkaan tyhjiössä, vaan sillä on yhteyksiä myös ympäristöönsä: joissakin kuvauksissa opettajuuteen on liitetty myös suhde kollegoihin tai muihin työyhteisön tehtäviin. Yhteys ympäristöön saattaa joskus sisältää jännitteitä mm. silloin, kun muut tehtävät vievät aikaa ja energiaa varsinaiselta opettamiselta.

Kun vastaajat kuvasivat omaa opettajuuttaan, kuvasivat he runsaasti opettajaa (siis itseään). Jonkin verran kuvattiin myös oppijaa (esim. millainen oppijaryhmä on), mutta varsinaiseen tietoon liittyviä kuvauksia ei aineistossa ollut. Suurin osa vastaajien kuvauksista koski kuitenkin näiden elementtien välisiä suhteita. Vastauksissa käsiteltiin

Koulu tms. työyhteisönä

Kuvio 1. Opettajuuskuvausten pohjalta rakentunut opettajuuskolmio

melko niukasti itse oppima, jonkin verran niissä viitattiin opettajan tiedolliseen asiantuntijuuteen, mutta opettajan ja oppijan välistä suhdetta käsiteltiin runsaasti ja monitasoisesti. Opettajuuskolmion kärkien välisten suhteiden lisäksi opettajuutta kuvattiin opettajan tavoitteiden ja toiminnan avulla. Olen paikantanut tämän alueen opettajasta lähteväksi oppimiseen vaikuttavaksi elementiksi. Vaikka joskus opettajan toiminta kohdistuu oppijaan, on sen tavoitteena kuitenkin vaikuttaa oppimiseen – siis oppijan ja tiedon väliseen suhteeseen. Käyn seuraavassa läpi opettajuuskuvailuja siten, että ensin esittelen niitä kuvailuja, joissa valotettiin opettajuuskolmion peruselementtejä (kärkiä, opettajaa ja oppijaa; tietoa sinänsä ei käsitelty). Tämän jälkeen käyn läpi niitä opettajuuskuvailuja, jotka koskevat opettajan, oppijan ja tiedon välisiä suhteita.

Peruselementit

1. Opettaja

Omaa opettajuutta kuvattiin melko runsaasti oman itsen tai opettajan itsensä kautta. Nämä kuvaukset koskivat toisaalta opettajan suhdetta työhönsä, ja toisaalta opettajan persoonallisuutta. Mukana oli myös jokunen viittaus opettajan peruskäsitelyihin: tieto-, ihmis- ja oppimiskäsityksiin.

Joissakin kuvauksissa opettajan työ nähtiin elämäntapana, luonnollisena osana itseä ja vastaaja kuvaili olevansa opettajana omannäköinen, persoonallinen aito minä. Toisaalta joukossa on kuvauksia, joissa pohdittiin opettajuuden tai opettajan työn sopivuutta itselle – joskus opettajuus ei ollutkaan ”mun juttu”.

”Olen itseni mielestä aika itseni näköinen opettaja. Siis sellainen opettaja kuin muutenkin olen ihmisenä.” (vastaaja 98)

”... mietityttää edelleen, onko tämä oikea ala, jaksanko?” (vastaaja 66)

Joissain kuvauksissa oman työn reflektointi liitettiin omaan opettajuuteen, joissain kuvauksissa sen kerrottiin jääneen taka-alalle APO-koulutuksen jälkeen

”Oman opettajuuden pohdinta on jokapäiväistä ... (vastaaja 1)

”... APOssa tehty pohdinta on tahtonut jäädä ... oma opettajuuteni – todella itselleni luontainen tapa opettaa – on siis edelleenkin kysymysmerkki.” (vastaaja 62)

Oma opettajuus pitää sisällään myös sen, että opettajalla on tunteita työtään kohtaan. Tämän aineiston kohdalla on kiintoisaa se, että kaikki omaa opettajuutta kuvaavat tunneilmaukset olivat positiivisia.

”Rakastan opettamista, vaikka välillä aika vaikeaaakin.” (vastaaja 73)

”Onnistumiset tuottavat aitoa nautintoa.” (vastaaja 3)

”Pidän työstäni.” (vastaaja 25)

Opettajuus voidaan nähdä myös persoonallisten ominaisuuksien valossa. Vastaajat kertoivat olevansa opettajina ihmisläheisiä, tavallisia ihmisiä, jotka ovat kuitenkin rohkeita ja uskaltavat myöntää virheensä tai puuttua epäkohtiin. He ovat armollisia niin itselle kuin toisillekin, vaikka toisaalta ovat myös kriittisiä. Vastauksissa kerrottiin opettajien olevan joustavia, luovia, kokeilevia, innostavia ja kannustavia. Persoonallisten ominaisuuksien lisäksi jokunen vastaaja nosti esiin työhön liittyviä erityistaitoja. Opettaja ei kuitenkaan ole ylivertainen, häntä voi kuvata puutteellisena, erehtyvänäkin:

”Aina ei voi ja ei tarvitse pystyä kaikkeen ja jaksaa kaikkea” (vastaaja 10)

2. Oppija

Omaa opettajuutta kuvattiin jonkin verran opettajan ryhmän avulla, esimerkiksi viittaamalla oppijoiden ikäryhmään tai ryhmän kokoon (luentopetus vs. pienryhmäohjaus), toisaalta opettajuutta kuvattiin laajempaan kuin ryhmän, alan tai tilan määrittämänä. Edelleen, aineistossa oli myös jokunen huomio siitä, että opettajuus on erilaista erilaisten ryhmien kanssa – opettajuus on tilannesidonnaista:

”... aikuisten ja eläkeläisten opettaja.” (vastaaja 59)

”Olen oppinut pitämään opettajuutta laajempaan kuin luokkahuoneessa tapahtuvana ...” (vastaaja 34)

”... Työstäni paljon on yksilöohjausta tai pienryhmäohjausta, mikä taas on erityyppistä. Siinä tärkeintä on ...” (vastaaja 75)

Suhteet

1. Opettajan tiedollinen asiantuntijuus, oman alan tietojen hallinta

Jos ajatellaan perinteistä opettajuutta – ”opettaja tiedonsiirtäjänä” – voisi tämän alueen sanoa

olevan opettajuuden keskiössä. Samalla voisi odottaa, että tiedonhallintaan liittyviä kuvauksia olisi runsaasti, kun kuvataan opettajuutta. Tässä aineistossa opettajan tiedollinen asiantuntijuus toki nostettiin esille, mutta ei mitenkään kovin suuressa määrin.

”Olen oman erityisalani asiantuntija, opettajuus on minulla tämän asiantuntijuuden käyttämistä pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.” (vastaaja 24)

”Eri vaiheiden ja pohdintojen jälkeen päädyn siihen, että tietynlainen asiantiedon hallinta on myös tärkeää, vaikka tietoon tulee suhtautua suhteellisena ja kriittisesti.” (vastaaja 98)

2. Opettamisen – vai ohjaamisen? -asiantuntijuus: opettajan suhde oppijaan

Opettajuuskuvauksissa tarkasteltiin runsaimmin opettajan ja oppijan välistä suhdetta. Tätä suhdetta kuvattiin tiedollisen välimatkan näkökulmasta (vrt. Malinen 2002), vuorovaikutuksen näkökulmasta, huomioimalla valta ja vastuu, sekä tarkastelemalla niitä arvoja, joita opettajan ja oppijan väliseen suhteeseen sisältyy. Koska kysessä oli oman opettajuuden kuvailu, nousi opettajan näkökulma vahvana esille (eikä esimerkiksi se, että tilannetta voitaisiin rakentaa yhdessä oppijoiden kanssa. Tämänsuuntaista pohdintaa oli jonkin verran, mutta opettajan aktiivinen panos oli kuvauksissa selkeä).

Opettajan ja oppijan välistä tiedollista välimatkaa tarkasteltiin sellaisissa kuvauksissa, joissa huomiota kiinnitettiin opettajana tai ohjaajana olemiseen. Aineistosta ei löytynyt semmoisenaan opettajuutta, jossa opettaja on tiedollisesti selkeästi oppijan yläpuolella ja ”opettaa” tai jakaa omaansa tietoa. Osana opettajuutta³ tai oman opettajuuden negaationa tällainen (perinteinen) opettaja-opettajuus kylläkin tuli esille:

”[Olen] kohderyhmän huomioiva opettaja, joka arvostan ohjauksellisuutta, mutta edellytän myös perinteistä opettajuutta itseltäni.” (vastaaja 41)

”[Olen] auktoriteetti siinä mielessä, että arvioin oppimistuloksia, annan arvosanoja ja palautetta ...” (vastaaja 37)

”Näen oman opettajuuteni enemmän valmentavana ja ohjaavana kuin opettavana sanan varsinaisessa merkityksessä.” (vastaaja 100)

”Olen ohjaaja, en halua olla opettaja.” (vastaaja 11)

”Koen olevani ohjaaja ja innostaja enemmän

kuin ns. perinteinen opettaja.” (vastaaja 18)

”ei kaikkiteetävä auktoriteetti” (vastaaja 19)

Opettajuus kuvattiin varsin usein ohjaajuutena. Toisaalta ohjaaja voi olla oppijaa ja oppijan ajattelua tukeva, kannustava ja motivoiva matkaopas tai ”kasvimaan auttaja”.

”Pidän itseäni oppimisprosessin ohjaajana, joka johdattaa opiskelijoita niiden teemojen, kysymysten äärelle, joita opiskelemme.” (vastaaja 35)

Ohjaaja voi olla myös rinnallakulkija, yhdessä etsijä, yhdessä tekevä kanssoppija. Kuvausten sanamuotojen valossa tällainen opettajuus on kuitenkin monessa tapauksessa ihanne, jota kohti pyritään, ei niinkään jo toteutunutta opettajuutta.

”Ihanteenani olisi toteuttaa opetusta niin, että jonkinlainen yhteinen ongelmanratkaisuprosessi oppijoiden kanssa voisi toteutua ...” (vastaaja 80)

”Toivon, että voin välttää päämääröintiä ja ”etsiä yhdessä oppijan kanssa tietä”.” (vastaaja 88)

”Opettajuus on mielestäni oppiaineksen työstämistä yhdessä opiskelijoiden kanssa.” (vastaaja 103)

Opettajuutta tarkasteltiin runsaasti vuorovaikutuksen valossa. Valtaosaltaan pohdinnat koskevat suhdetta oppijoihin, mutta joissain kuvauksissa myös suhdetta työyhteisöön. Vuorovaikutuksen osatekijöinä esiin nostettiin mm. kunnioitus, kuuntelu, läsnäolo, keskusteleminen, ymmärrys, luottamus ja dialogisuus; myös ilmapiirin luominen on tärkeä osa opettajuutta.

”... opettajuudessa korostuu erittäin voimakkaasti vuorovaikutus oppilaiden, työkalvereiden, tuntiopettajien, työharjoittelupaikkojen ym. ym. kanssa.” (vastaaja 38)

”Ensimmäiseksi tulee mieleen dialogisuus ...” (vastaaja 129)

Opettajuuteen liittyy myös sellaista valtaa ja vastuuta (tai sen jakamista), jota kuvauksessa ei kytketä tiedolliseen edelläolemiseen:

”Kuitenkin olen luokan auktoriteetti, jota eteenkin nuoret opiskelijat tarvitsevat.” (vastaaja 107)

”... säilytän vastuun opiskelijoille itselleen, koska he ovat aikuisia ...” (vastaaja 26)

”... opettajuus on minulle vaikuttamisen mahdollisuus ...” (vastaaja 54)

Kaikkiaan opettajuudessa painottuu tilan antami-

nen oppijalle, oppijälähtöisyys; vaikkakin opetus voi joskus olla myös opettajajohtoista.

Opettajuutta kuvattiin myös niiden arvojen avulla, joita liitetään opettajan ja oppijan väliseen suhteeseen: esille tuotiin niistä eettisiä periaatteita, joiden mukaan opettajan tulee kohdella oppijoita.

"Opettajuudessa korostuu vastuun ja tasapuolisuuden vaatimus: kaikki opiskelijat tulee pitää samalla viivalla arvioinnissa." (vastaaja 103)

"yksilöllisyyden kunnioitus" (vastaaja 136)

"Opettajuuteni perustuu ihmisyydelle, toinen toistemme kunnioittamiselle, tasa-arvoisuudelle." (vastaaja 89)

"En kohtele opiskelijoita massana vaan yksilöinä" (vastaaja 102)

3. Oppijan ja tiedon välinen suhde – oppiminen.

Aineistossa oli vain jokunen. pohdinta oppimisesta sinänsä:

"... oppiminen on työtä, se ei ole vain hauskaa ja kivaa, vaikka se on myös tärkeä muistaa; oppiminen on päämäärähakuista, mutta prosessi on tärkeä." (vastaaja 27)

"Olen kiinnostunut oppimisprosessista, en niinkään kurinpidosta ja kasvatuksesta." (vastaaja 86)

4. Opettajan tavoitteet ja toiminta, jotka kohdistuvat oppimiseen (joskus voi ajatella toiminnan kohdistuvan oppijaan, vaikka tavoite on kuitenkin oppimisessa).

Oman opettajuuden kuvaus opettajan itsensä asettamien tavoitteiden valossa sisälsi mm. seuraavia pohdintoja

"... tärkeintä ei ole opettaminen vaan oppiminen." (vastaaja 106)

"... pyrin särön aiheuttamiseen ..." (vastaaja 129)

"... tehtäväni opettajana on saada ihmiset pohtimaan ja ajattelemaan itsenäisesti ja kriittisesti. ... Haluan, että opiskelijalla on visio hyvästä ammattilaisesta, jollaiseksi hän haluaa tulla." (vastaaja 15)

"haluan opettaa tiedonhankintataitoja - en tietoa ... opetan kokonaista elämää, en pelkkää ainetta" (vastaaja 15)

Aineistossa on mukana myös kuvauksia ristiriidoista, joissa vastaaja kuvaili joutuneensa toimimaan omien tavoitteidensa vastaisesti:

"Oma käsitys opettajuudesta on ollut ajoittain ristiriidassa opiskelijoiden käsitysten kanssa: opiskelijat (aikuisopiskelijat) mm. ovat ilmeisen selvästi odottaneet opettajalta selvää auktoriteettia, jolloin on korostunut opettajan aktiivinen rooli ja opiskelijoiden passiivinen vastaanottaminen." (vastaaja 55)

"... haluan ... olla opettaja, joka ottaa huomioon oppijan persoonana ja ainutlaatuisena yksilönä – no ei se aina ole mahdollista resurkseista johtuen." (vastaaja 42)

"APO-opintojen jälkeen olen joutunut opettamaan ilman, että minulla olisi ollut aikaa kehittää opetustani haluamallani tavalla. Tämä johtaa ammattieettisesti epätyytyttävään opettajuuteen ..." (vastaaja 62)

Opettajuutta kuvattiin myös tiedon käsittelemisen avulla, jolloin kuvauksen keskiössä on toiminta, esimerkiksi suunnittelu, näkökulmien etsiminen ja erilaisten opetusmenetelmien ja -välineiden kehittäminen ja käyttö. Varsinkin opetusmenetelmien käyttöä kuvattiin paljon.

"Opetuksessa lähtökohta on se, että minä yksin en puhu tai luennoi, vaan opiskelijoista tulee aktiivisia osallistujia. Tämä tapahtuu erilaisten tehtävien ja menetelmien kautta. Siksi kokonaissuunnittelun merkitys on kasvanut ..." (vastaaja 75)

"... ja pyrin löytämään yhteisiä, mutta myös uusia näkökulmia ..." (vastaaja 8)

"Käytän paljon ongelmakeskeisiä ja dialogipedagogisia keinoja sekä verkkovälitteisiä sovelluksia." (vastaaja 43)

"Pelkkiin kalvosulkeisiin turvautuva opettaja on itselleni vieras." (vastaaja 44)

Prosessi

Opettajuuskolmio voidaan nähdä kuvausten valossa prosessissa olevana, dynaamisena ja kehittyvänä. Omaa opettajuutta kuvattiin sekä tuoreena ja keskeneräisenä että muuttuvana, jatkuvasti kehittyvänä. Tuoreuteen liittyi toisaalta pyrkimys olla tuore ja uusiutuva, toisaalta taas se, että kirjoittaja kokee omaavansa vain niukasti kokemusta opettajana toimimisesta. Vähäiseen kokemukseen saattaa liittyä epävarmuutta, mutta enimmäkseen keskeneräisyys nähtiin voimavarana.

"... opettajuuteni on kuitenkin keskeneräistä, mutta ei ongelmallisessa mielessä, vaan haasteena ja mahdollisuutena." (vastaaja 25)

Muutos, ”jatkuva liikkeessä oleva pyörä”, oli joissain kuvauksissa yhteydessä tuoreuteen ja keskeneräisyyteen, mutta toisaalta se tuotiin esille myös siltään. Muutokseen liitettiin hyvin usein määre ”jatkuva”, ja mukana oli myös sisällöllisiä muuttumisen kuvauksia:

”*opettajuus on jatkuvaa uuden oppimista ...*”
(vastaaja 33)

”*Suorituskeskeisyyden tilalle on astunut kysyminen ja etsiminen ...*” (vastaaja 61)

Muutos kuvattiin useimmiten omasta kehityksenhalusta lähteväksi. Vain yhdessä kuvauksessa oli pakon sivumaku, ja vain kahdessa kuvauksessa mainittiin, että muutosta ei ole viime aikoina tapahtunut.

Lopuksi

Mitään yhtä tai yksiselitteistä opettajuutta aineiston pohjalta ei rakennu, mutta haluaisin nostaa tässä esiin kaksi aineistosta noussutta suuntaviivaa.

Ensimmäiseksi suuntaviivaksi voi nähdä pyrkimyksen uudelleenlaiseen, ei-perinteiseen opettaja–oppija-suhteeseen. Kun olin lukenut aineiston muutamia kertoja läpi, aloin kiinnittää huomiotani mielenkiintoiseen jännitteeseen, jota kutsun nimellä ”ei-opettajuus”: omaa opettajuuttaan kuvatessaan varsin monet vastaajat kuvasivat olevansa ohjaajia, eivät opettajia. Ymmärtääkseni vastaajat sanoutuivat ”ei-opettajuudella” irti perinteisestä tietoa jakavasta opettajuudesta, ja lähtivät etsimään uudenlaista opettaja–oppija-suhdetta. Tätä ajatusta tukee se, että vastaajat keskittivät runsaasti huomiotaan opettajan ja oppijan välisen suhteen tarkastelulle opettajuuskuvailuissaan. Samaan suuntaan osoittaa myös se havainto, että vaikka tiedollinen asiantuntijuus nostetaankin opettajuuden kuvaamisessa esille, se ei kuitenkaan painotu mitenkään erityisesti.

Toisena suuntaviivana nostan esille opettajuuden näkemisen dynaamisena ja tilannesidonnai-

sena, prosessissa olevana. Opettajuutta ei kuvata pysyvänä ominaisuutena tai taitona (vaikka tällaisia elementtejä opettajuuteen saattaakin sisältyä), vaan opettajuus on tilannesidonnaista ja alati kehittyvää. Opettaja ei opeta aina samalla tavalla, vaan toimii tilanteen ja oppijaryhmän mukaan joustavasti, tilanteista itsekin oppien.

Viitteet

1. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen Aikuiskouluttajan pedagogiset opinnot
2. Samaa aineistoa ovat tarkastelleet myös Ursin ja Paloniemi 2005.
3. Arviointiin liittyvä tehtäväalue sisältää tämänkaltaista (perinteistä) opettajuutta, ja sitä tuotiin esille aineistossa jonkin verran.

Lähteet

- Aikuiskouluttajan pedagogisten opintojen opiskelusuunnitelma 2005–2006. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Malinen, Anita (2002) Opettajuus rakentuu ihmistuntijuudesta ja asiantuntijuudesta. Teoksessa P. Sallila & A. Malinen (2002) *Opettajuus muutoksessa. Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja*, Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, Kustantaja: Kansanvalistusseura, 63–92.
- Ursin, Jani & Paloniemi, Susanna (2005). Opettajuuden muotokuvat. Opettajien opettajuuskäsityksiä. Esitelmä Kasvatustieteen päivillä Jyväskylässä 17.–18.11.2005.
- Uusikylä, Kari (2005). Koulutus, osaaminen ja hyvinvointi. Luento Kasvatustieteen päivillä 18.11.2005 Jyväskylässä.

Verkkolähteet:

<http://www.jyu.fi/edu/laitokset/kas/apo/opinnot/>